

УДК 343.132 (477)

Сергій Олександрович СИЧОВ,

ад'юнкт відділу організації

освітньо-наукової підготовки Харківського національного університету
внутрішніх справ

ЩОДО РОЛІ КЕРІВНИКА ОРГАНУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У РАЗІ ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ, ПІДОЗРЮВАНОЇ У ВЧИНЕННІ ЗЛОЧИНУ

Стаття 29 Конституції України, яка гарантує кожній людині право на свободу та особисту недоторканність, зазначає що ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом. У разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою. Кожному заарештованому чи затриманому має бути невідкладно повідомлено про мотиви арешту чи затримання, роз'яснено його права та надано можливість з моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правовою допомогою захисника. Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК) у ч. 2 ст. 176 визначає затримання особи тимчасовим запобіжним заходом, який застосовується з підстав та в порядку визначеному законом. Запобіжні ж заходи, у свою чергу, є частиною заходів забезпечення кримінального провадження, які за своєю суттю є заходами кримінального процесуального примусу. У практичній діяльності правоохоронних органів нерідко виникає необхідність обмежити право особи на недоторканність і свободу пересування ще до внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР), яка викликана потребою запобігти злочину або перепинити його вчинення чи перешкодити спробам ухилення від відповідальності. Така ситуація можлива, зокрема, коли існують обґрунтовані ризики втрати відомостей і предметів, які мають вирішальне значення для майбутнього

кримінального провадження. Процесуальні норми, що містяться у ст. 208 КПК дозволяють уповноваженій службовій особі без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, лише у випадках: 1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення; 2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин; 3) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України. Крім того, дозволяється здійснити обшук такої особи. Моментом затримання, згідно ст. 209 КПК є момент, коли особа силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному нею. Аналіз зазначених та інших положень Кримінального процесуального законодавства, які регламентують проведення затримання, регулюють у певній мірі підстави, порядок, строки затримання, але не дозволяє зробити однозначний висновок про можливість затримати особу до початку досудового розслідування, тобто до внесення відомостей до ЄРДР. Згідно положень КПК роль керівника органу досудового розслідування полягає у організації досудового розслідування. Він повинен вживати заходів щодо усунення порушень вимог законодавства у випадку їх допущення слідчим. Однак вищезазначені недосконалі положення чинного Кримінального процесуального законодавства України не дозволяють йому в повній мірі виконувати свої обов'язки та вирішувати завдання кримінального провадження. Така прогалина є на нашу думку суттєвою вадою, так як призводить до неоднозначного трактування процесуальних норм, тим більше, що затримання є таким заходом забезпечення кримінального провадження, який суттєво обмежує конституційні права людей. Відтак його недосконале регулювання у чинному КПК може призвести до порушення таких прав або ж навіть до порушення засад кримінального судочинства, що у свою чергу потягне за собою прийняття незаконного, необґрунтованого та несправедливого підсумкового рішення.

